

2021-2022

Protestantse gemeente Maas-Heuvelland

Verdraag elkaar en vergeef elkaar als iemand
een ander iets te verwijten heeft

Colossenzen 3 : 13A

Cees Hendriks

Interim predikant

2021-2022

Inhoud

1. Inleiding en aanleiding	2
2. Opdracht	3
3. Werkwijze	4
4. Bevindingen	5
5. Analyse	9
6. Adviezen voor de toekomst.....	11
7. Vervolgstappen	14

1. Inleiding en aanleiding

De directe aanleiding voor dit rapport is het vertrek van ds. Iris van der Heul op 11 april 2021 na een verblijfperiode in de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland (PGMH) van slechts vier maanden waar de Protestantse Kerk Nederland kerkordelijk een minimale verblijfsduur van vier jaar voorschrijft. Haar vertrek is door de gemeente als pijnlijk ervaren en de verwarring was groot. Zij was ds. Piet van Reenen opgevolgd die in september 2020 na negen jaar afscheid had genomen van de PGMH in verband met emeritaat. Ook vertrok op 1 mei 2021 de voorzitter van de kerkenraad.

De coronasituatie maakte daarnaast duidelijk dat de financiële positie van de gemeente kwetsbaar is. Ook draagt corona niet bij aan een snel herpakken in onzekere tijden.

Meerdere redenen voor de kerkenraad om niet direct weer een nieuwe predikant te gaan zoeken maar eerst over te gaan tot de aanstelling van een interim predikant om kerkenraad en gemeente te helpen in een proces van bezinning, heling, oriëntatie op de toekomst en om de verwachtingen van de gemeente en een mogelijk nieuwe predikant meer transparant en scherp te krijgen.

Een interim predikant is opgeleid om als 'kritische vriend' naar gemeenten, predikanten en andere beroepskrachten en kerkenraden te kijken met een brede blik. Hij of zij wordt geacht manifeste en latente onderwerpen die spanningen kunnen opleveren te signaleren en te helpen oplossen. Dat heeft het risico in zich dat positieve elementen gemakkelijk ongenoemd blijven en rapportages als deze ervaren kunnen worden als negatief en ontmoedigend. Ik probeer hier nadrukkelijk aandacht voor te hebben en zo neutraal en waardenvrij mogelijk te schrijven. En ik spreek de hoop uit dat waar de focus zich al snel richt op de verbeterpunten deze positief zullen worden opgepakt. Opdat de continuïteit van de PGMH en de voortgang van alle activiteiten in het Heuvelland en in Maastricht vruchtbaar mogen zijn voor de gemeente zelf en voor haar omgeving.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Na een beschrijving van de opdracht wordt de werkwijze benoemd gevolgd door de belangrijkste bevindingen. Uit de analyse daarvan kom ik tot een aantal adviezen voor de toekomst. Het verslag wordt afgesloten met mogelijke vervolgstappen.

2. Opdracht

De kerkenraad heeft de volgende opdracht voor de interim predikant geformuleerd:

- *Ondersteuning en begeleiding* bij het herstel van vertrouwen na het vertrek van de kort aanwezige nieuwe predikant en de kwetsuren die de gemeente hierbij heeft opgelopen.
- *Ondersteuning en begeleiding* bij het uitspreken van (oude) pijn. Helder krijgen van die pijn. Hulp aan de gemeente om daarna verder op pad te gaan en een nieuwe fase in te gaan.
- *Begeleiding* bij het (her)vinden van nieuw elan en vreugde, vitaliteit, (met een open blik naar elkaar en gericht op wat er in de buitenwereld leeft).
- *Ondersteuning en begeleiding* bij het herijken van onze maatschappelijke rol en betekenis, op zoek gaan naar samenwerkingsvormen op het snijvlak van zingeving en sociaal-maatschappelijke thema's.
- *Ondersteuning en begeleiding* bij het binden en in actie zetten van gemeenteleden, waaronder studenten (o.a. in samenwerking met The Inn Between) en de gemeenteleden in de groep 30-60-jarigen.
- *Begeleiding* bij het beleidsproces richting nieuw elan: het vertalen van ons bestaansrecht en gezamenlijke visie en doelen, naar concrete plannen en actiepunten (uitwerking naar taken, opdrachten en activiteiten).
- *Ondersteuning* bij het herijken van het beleidsplan op basis van het beleidsproces, waarbij ook de herstructurering van de gemeente aandacht krijgt, ook in de (toekomstige) samenwerking met de gemeente Eijsden.
- *Ondersteuning* bij het beleidsproces bij het prioriteren van realistische doelstellingen en activiteiten.
- *Ondersteuning* bij het opdoen van successen, als collectief en individueel, in het klein en voor de gemeente als geheel.

3. Werkwijze

De keuze is gemaakt om in korte tijd met alle kerkenraadsleden en zoveel mogelijk gemeenteleden en andere betrokkenen diepte-interviews te houden. Dat betekent een kwalitatief onderzoek en geen kwantitatief onderzoek, ook mede gelet het aantal actieve gemeenteleden (N is te laag). Doel van deze gesprekken is om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de gemeente en om zoveel mogelijk 'stemmen' te horen en te erkennen in hun gevoelens. Waar is men tevreden over, wat gaat goed maar ook wat kan beter, is er onvrede en zo ja waar zit dat dan, onderliggende problematiek boven tafel krijgen, wat vindt men belangrijk en hoe kijken de leden naar de toekomst?

Uitgangspunt is een startlijst met namen. Deze lijst is gedurende de periode uitgebouwd door steeds aan gesprekspartners te vragen wie zij vinden dat mee gesproken zou moeten worden. Ook is in het kerkblad en in de nieuwsbrief opgeroepen te reageren naar de interim predikant als er behoefte is om informatie te delen, een gesprek te hebben, te bellen en te mailen. Dit heeft ook tot reacties geleid. Er zijn opgeteld bijna 100 fysieke gesprekken gevoerd.

Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met mensen buiten de gemeente om een beeld te krijgen van het geheel van de PGMH en is er gesproken met mensen die de gemeente hebben verlaten of die de diensten niet (meer) bezoeken of bekijken. Ook is een stukje meegelopen met de kerkrentmeesters en de diaconie en is in enkele projecten geparticipeerd. Daarnaast heb ik deelgenomen aan de kerkenraadsvergaderingen en heidagen.

Deze rapportage is een weergave van de uitkomst van die gesprekken en verstrekte informatie. Geprobeerd is die zo objectief en transparant mogelijk weer te geven met inachtneming van de vertrouwelijkheid waarmee die gesprekken zijn gevoerd. Nadrukkelijk is geprobeerd geen waardeoordelen te geven. Het gaat niet om goed of fout. Het gaat om de gevoelens, de waarneming en de beleving van de gemeenteleden, wat de interim predikant zelf vindt is niet van belang. Hierdoor is het een rapport van de PGMH zelf geworden.

Door de vele gesprekken en reacties is het niet moeilijk een zeer lijvig rapport op te stellen. Maar zo'n rapport leidt veelal niet tot aantrekkelijke leesbaarheid en werkbare conclusies. Geprobeerd is de rode draden uit de gesprekken te pakken en die in samenhang te zien. Er is nooit één reden of oorzaak waarom de dingen zijn zoals ze zijn maar er zijn altijd meerdere zaken die verschillend op elkaar inwerken. Dit alles betekent wel dat niet alle nuances in deze rapportage konden worden verwerkt.

4. Bevindingen

De Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland is in 2009 ontstaan door een samenvoegen van Valkenburg, Vaals-Gulpen en Maastricht. De gemeente in Eijsden koos er toen voor zelfstandig te blijven, een mogelijk staat binnenkort een samengaan opnieuw op de agenda. Valkenburg, Gulpen en Vaals inclusief alle dorpen en buurtschappen worden samen het Heuvelland genoemd en kenmerken zich door een meer landelijke sfeer en met heel veel natuur. Toeristendorpen met natuurrecreatie die vooral 's zomers veel gasten trekken. Maastricht is een provinciale stad met een internationale universiteit en een academisch medisch centrum MUMC+. De gemeente beslaat een groot gebied, de afstand van Maastricht centrum tot Vaals is 28 kilometer, de noord – zuid afstand is niet heel veel korter. Daarnaast wonen gemeenteleden ook over de grens in België en Duitsland. De leeftijdsopbouw is behoorlijk vergrijsd en de sociologische variatie groter dan velen denken.

a. Een diaspora gemeente en doorgangshuis

Vrijwel alle gemeenteleden zijn afkomstig uit heel Nederland, waarbij de noordelijke provincies goed vertegenwoordigd zijn. Veelal zijn ze naar Zuid Limburg gekomen vanwege werkgelegenheid. Als hun kinderen gaan studeren vertrekken die vaak naar de randstad. Als er vervolgens kleinkinderen komen en de pensioenleeftijd daar is verhuizen sommige gemeenteleden richting hun (klein) kinderen of keren terug naar waar ze vandaan kwamen. Ook komt voor dat mensen die gedurende hun werkzame leven vaak op vakantie zijn geweest in Zuid Limburg zich na hun pensionering juist hier vestigen. Als er op hoge(re) leeftijd meer (mantel)zorg nodig is gaan velen alsnog dichterbij hun kinderen wonen. Daarnaast trekt Maastricht studenten uit Nederland en het buitenland (50-50) die de stad soms zo aantrekkelijk vinden dat ze proberen er na hun studie ook hun werkplek te vinden.

Samengevat: de meeste mensen wonen een deel van hun leven in Zuid Limburg en verschillende generaties binnen een familie wonen ver uit elkaar. Protestanten vormen een kleine minderheid in een overwegend katholiek gebied. Hoewel de secularisatie in de katholieke kerk zich de laatste jaren in een sneltreinvaart heeft voltrokken is de cultuur van de autochtone bevolking nog altijd de katholieke. Los van geloofsovertuiging blijf je als 'import' altijd een relatieve buitenstaander, je komt er niet gemakkelijk tussen. Dit ondanks de hartelijkheid en gastvrijheid die de autochtone bevolking zeker kenmerkt. Door de uitgestrektheid van het gebied en het kleine getal komen gemeenteleden elkaar buiten de kerk weinig tegen. Men leeft veelal in de eigen sociale netwerken en ontmoet niet vaak spontaan andere gemeenteleden.

b. Geloofsinhoud

Door het kleine aantal protestanten in Zuid Limburg is het aantal protestantse geloofsgemeenschappen hier beperkt. Recent is de oecumenische basisgroep in Maastricht gestopt en dit jaar zal de doopsgezinde gemeente Zuid Limburg worden opgeheven vanwege een gebrek aan leden. Het betekent voor de PGMH nog meer dan voorheen dat haar leden een groot aantal geloofsrichtingen vertegenwoordigen. Van remonstrants vrijzinnig tot meer confessioneel rechtzinnig. Van agnosten tot mensen die overtuigd zijn van het bestaan van God in welke vorm dan ook. Van mensen die geloven dat er meer is tussen hemel en aarde dan wij kunnen zien tot mensen die daarin minder geïnteresseerd zijn en vooral van betekenis willen zijn voor de omgeving.

c. Leeftijdsopbouw en sociologische opbouw

Als je sec de kaartenbak bekijkt lijkt de leeftijdsopbouw van de gemeente redelijk evenwichtig. Dat wordt vooral veroorzaakt door de vele Nederlandse studenten die vanuit het hele land komen studeren in Maastricht. Kijk je naar de bezoekers van de diensten en de activiteiten en

naar hen die actief zijn in de gemeente dan is het beeld dat de gemiddelde leeftijd behoorlijk hoog ligt. Qua sociologische opbouw valt op dat velen denken dat vrijwel alle leden theoretisch zijn geschoold maar veel van mijn gesprekspartners behoorden tot het middenkader, de middenstand en/of hadden een meer praktische achtergrond.

d. De samenhang binnen de gemeente

De PGMH bestrijkt als gezegd een groot gebied, van Maastricht tot Vaals en van Eijsden tot Stein. Voorzichtige schatting; meer dan driehonderd vierkante kilometer, niet meegerekend het Duitse en het Belgische gebied waar ook gemeenteleden wonen. Het relatief beperkte aantal gemeenteleden woont ver uit elkaar. Je komt elkaar vrijwel nergens anders tegen dan in kerkelijk verband. De wekelijkse diensten worden niet door iedereen ook wekelijks bezocht. Familiebezoek, gewoonte en werkzaam-zijn in het toerisme zijn belangrijke oorzaken. Dat betekent dat je elkaar gemakkelijk maanden niet ziet. Veel gemeenteleden ervaren de gemeente als 'los zand' waarbij het aantal 'bubbels' groot is. We weten weinig van elkaar, we kennen elkaar niet echt. Het bijzondere is dat de wens van velen is dat er juist meer verbondenheid komt in de gemeente, meer omzien naar elkaar, meer contact met vluchtelingen en studenten, meer samenwerking met andere religieuze en seculiere partijen, meer ontmoetingen zoals de startzondag 2021. Anders gezegd: er gaapt een groot gat tussen wens en werkelijkheid op dit terrein. Daarbij de kanttekening dat er een kleine groep van mensen is die meerdere taken vervult en daardoor ook meer dan gemiddeld op elkaar betrokken is.

e. De plek van de gemeente binnen de Protestantse Kerk en binnen de andere geloofsgemeenschappen

De PGMH is onderdeel van de Protestantse Kerk in Nederland. Maar door de geografie wordt dat door velen niet zo gevoeld. Zoals men politiek voelt dat 'Den Haag' ver weg is zo voelt men kerkelijk dat 'Utrecht' ver weg is en dat van daar weinig te verwachten is. Dat wordt versterkt door het uitgesproken gevoel door 'westerlingen' dat de afstand van Amsterdam naar Zuid Limburg veel groter is dan van Zuid Limburg naar Amsterdam. Het beperkt o.a. de keuze voor gastvoorgangers en het delen van ervaringen met andere gemeenten. De kerkorde wordt door velen als 'knellend' ervaren. Kerkelijke structuren leven niet echt. Dit alles maakt dat er een breed gevoel is dat we het in Zuid Limburg vooral zelf moeten uitzoeken. Met andere protestantse denominaties is bijna geen contact, vaak weet men van het bestaan niet af of worden ze als bedreigend of wezensvreemd ervaren. Daarbij moet vermeld worden dat de banden met de katholieke kerk goed zijn en dat na de watersnood in Valkenburg in 2021 er ruimhartig van diaconieën in het land hulp is ontvangen.

f. Het verleden

In 2009 is de huidige gemeente ontstaan uit samenvoeging van de gemeenten Valkenburg, Vaals-Gulpen en Maastricht. Al eerder waren in de verschillende plaatsen hervormden en gereformeerden samen op weg gegaan. De samenvoeging was noodzakelijk omdat het aantal actieve gemeenteleden in het Heuvelland te klein was geworden om zelfstandig verder te gaan. Eijsden zou oorspronkelijk ook meedoen maar zag daar uiteindelijk van af. Veel gemeenteleden voelen zich in het proces van samengaan niet gekend. En hoewel het zeker niet de bedoeling was van Maastricht, leeft onder de oudere gemeenteleden uit het Heuvelland nog sterk het gevoel dat alles vanuit Maastricht bedisseld wordt. Als je bedenkt dat het aantal actieve gemeenteleden in het Heuvelland zeer beperkt was en is kan je je die gevoelens wel voorstellen. Betrokkenen uit Maastricht ontkennen het. Er werd verantwoordelijkheid gevoeld voor het hele gebied. Qua communicatie had het beter gekund, zo lijkt het. In ieder geval heeft het samengaan net als op

veel andere plaatsen geleid tot versterking van de krimp. Eén plus één is in dit soort situaties zelden twee, nooit drie en in het gunstigste geval anderhalf.

g. Huisvesting

De gebouwen moeten genoemd worden. Er is de keuze gemaakt de vier vierplekken uit 2009 in stand te houden. Als je de aantallen kerkgangers uit eigen gemeente neemt zou één vierplek ruim voldoende zijn voor het hele gebied. Maar gelet de afstand tussen de kernen in Zuid Limburg is dat niet realistisch. Belangrijk daarbij is dat er in het toeristisch seizoen (maar ook in mindere mate daarbuiten) vele vakantiegangers de weg naar de vierplekken weten te vinden en regelmatig ook in groepsverband de diensten meemaken. Maar financieel is dat niet houdbaar op de langere termijn. Daarom is en wordt gezocht naar mogelijkheden om in ieder geval de vierplekken in het Heuvelland te 'outsourcen' door ze onder te brengen in een separate entiteit waarbij andere functies worden toegevoegd en de vierplek wel gewaarborgd blijft voor de toekomst. Bovendien kunnen dan ook gemakkelijk anderen dan leden van de eigen gemeente worden ingeschakeld voor de exploitatie. Veel aandacht is en wordt besteed aan het groene kerk zijn. Aan het geheel van de gebouwen in al haar facetten wordt bovengemiddeld veel tijd en aandacht besteed.

h. Financiële positie

Door het dalende aantal betrokken gemeenteleden wordt de jaarlijkse bijdrage van gemeenteleden (levend geld) langzaam minder en is feitelijk te laag voor de huidige jaarlijkse exploitatie. Daar staat tegenover dat de St. Jan goed verhuurd wordt aan met name de universiteit en het theater aan het Vrijthof. Daarnaast wordt de toren tegen betaling opengesteld voor publiek. Deze laatste activiteit is ondergebracht bij de Stichting vrienden van St. Jan die wordt gerund door vrijwilligers. In het verleden zijn er spanningen geweest tussen de vrienden van St. Jan en de PGMH over de besteding van deze gelden. De samenwerking en communicatie was niet altijd optimaal. Door corona is de afhankelijkheid van de exploitatie van verhuur en toren duidelijk zichtbaar geworden. Ook is er een geldelijke reserve uit het verleden die belegd is waarbij 2% van het rendement wordt gebruikt voor de exploitatie.

i. Studenten

Maastricht is een studentenstad en trekt studenten uit Nederland en het buitenland. Er is een actief studentenpastoraat 'The Inn Between' die zich vooral maar niet uitsluitend richt op buitenlandse studenten en er is een christelijke studentenvereniging 'Lux ad Mosam'. De laatste jaren zijn de contacten met beiden verzwakt. Op dit moment bezoeken de in zingeving geïnteresseerde studenten vooral de bijeenkomsten van de vrijgemaakt gereformeerde kerk in de Waalse kerk te Maastricht. Een deel van hen voelt zich feitelijk meer thuis in de St. Jan maar wordt door vrienden daarheen meegenomen.

j. Communicatie

In algemene zin is goede communicatie tussen mensen een dagelijkse uitdaging. Bij communicatie is er sprake van een zender en van een ontvanger. Beiden moeten hun uiterste best doen om elkaar te begrijpen. Dat geldt ook binnen een kerkelijke gemeenschap op alle niveaus, tussen kerkenraadsleden, tussen gemeenteleden onderling, tussen kerkenraad en gemeente, tussen groepen en commissies binnen en buiten de gemeente. Binnen de PGMH wordt veel gecommuniceerd door gebruik te maken van een nieuwsbrief, een kerkblad, mededelingen vanuit de kerkenraad in kerkdiensten, door gebruik te maken van nieuwe media zoals whatsapp en mail. Vanwege de grote afstanden tussen gemeenteleden gebeurt de

communicatie bovengemiddeld vaak schriftelijk. Maar niet iedereen leest alle schriftelijke informatie goed en, veel belangrijker, het is heel lastig nuances mee te geven in schriftelijke communicatie. Dat geldt in het bijzonder als het gevoelens en emoties betreft die het hart raken. In een mondeling contact kan je direct op elkaar reageren, zie en voel je ook wat jouw woorden doen met je gesprekspartner. Ik constateer dat binnen de PGMH mede door hetgeen genoemd onder a, d en f, meningen en standpunten vaak te weinig genuanceerd naar buiten worden gebracht, waardoor snel negatieve beeldvorming ontstaat of wordt versterkt.

Door de inhoudelijke discussie niet, niet goed of onvoldoende te voeren voelen velen zich niet gehoord, niet erkend in hun gevoelens, niet voldoende serieus genomen. De wederzijdse pijn die dat met zich meebrengt wordt niet of te weinig gevoeld. De tenen zijn vaak lang en de lontjes kort. Dat geldt overigens ook in fysieke ontmoetingen één op één, in groepsverband en in vergaderingen. In discussies ervaren velen weinig empathisch vermogen bij anderen, velen kunnen zich moeilijk verplaatsen in de gevoelens van de ander, begrijpen niet dat er ook mensen zijn die anders over onderwerpen zouden kunnen denken, al helemaal niet dat je zelf over een onderwerp anders zou kunnen gaan denken. Zelfreflectie en daarmee zelfkritiek ontbreekt al te vaak.

Samengevat: de communicatieve omgang binnen de kerkenraad en binnen de gemeente is het laatste decennium nogal eens onder de maat geweest. Er wordt veel zonder sausje gecommuniceerd, er wordt weinig rekening gehouden met de gevoelens van anderen of hoe iets overkomt op de ander. Een beperkt aantal mensen vertoont onaangepast gedrag en doen ongenueanceerde of negatieve uitspraken. Hierdoor is het moeilijk echt met elkaar in gesprek te komen. Er wordt vaak meer over mensen gepraat dan werkelijk met. In algemene zin wordt er het afgelopen jaar ondanks corona wel enige verbetering ervaren maar er is zeker nog een weg te gaan.

5. Analyse

Het is de combinatie van alle bovengenoemde elementen en meer die het moeilijk maakt tot een eenduidige analyse te komen. Daarbij moet ook nog bedacht worden dat kerk zijn, gemeente van Christus zijn, altijd contextueel en situationeel is. Er zijn ongeveer 2000 gemeenten in Nederland, niet een is gelijk aan een andere. Elke gemeente heeft een eigen historie, een eigen heden en daarmee ook een eigen toekomst.

Het geldt ook voor de PGMH. Het betreft een gemeente die al snel na de reformatie is ontstaan en een eigen plek heeft in Zuid Limburg en in het geheel van de Protestantse Kerk. Velen zijn op een of andere manier betrokken bij de kerk waarbij de intensiteit wel sterk verschilt. Door een beperkte groep wordt heel veel werk verzet. In de nu volgende analyse probeer ik punten te benoemen die mijns inziens aandacht behoeven. Ze zijn bedoeld als aanknopingspunten om met elkaar volgende stappen te kunnen zetten, het er met elkaar over te hebben en er met elkaar aan te werken zodat het functioneren van kerkenraad, gemeente en toekomstige predikant er vooral beter van wordt.

Op de eigen website typeert de gemeente zichzelf niet expliciet. Op zichzelf een begrijpelijke keuze gelet de veelkleurigheid die bovengemiddeld groot is. Waar staat de PGMH voor? Wat wil zij zijn? Wat wil ze uitdragen, wat wil ze betekenen voor zichzelf en voor de omgeving?

In de kerkdiensten willen mensen geraakt worden, wat door de veelkleurigheid voor voorgangers een grote opgave is. Men is wars van dogmatiek en vrijdenkend op ethisch terrein. 'dat kan je toch vandaag zo niet meer zeggen, niet zo meer geloven' heb ik veel gehoord. De vormgeving van de kerkdienst is klassiek. Gastvoorgangers krijgen een vast format toegestuurd waar overigens wel van mag worden afgeweken. Vorming en toerusting is vooral gericht op de maatschappij. Taizé liederen worden wel gezongen maar een aantal gemeenteleden is allergisch voor evangelische invloeden. De sacramenten worden beperkt bediend.

Te veel actieve gemeenteleden hebben een bovengemiddelde leeftijd bereikt waardoor de continuïteit van de gemeente onder druk staat. Dat betekent dat als er geen nieuwe, liefst jongere actieve gemeenteleden bijkomen de gemeente tot een einde gaat komen. Maar 'zieltjes winnen' past niet bij het karakter van deze geloofsgemeenschap. Toch zal er linksom of rechtsom gewerkt moeten worden aan uitbreiding van het aantal betrokken leden. Het alternatief is verdere krimp waarbij het doel uiteindelijk wordt alle huidige leden een kerkelijke uitvaart te bezorgen. Dat kan overigens een bewuste keuze zijn.

Als een geloofsgemeenschap krimpt zou je verwachten dat de laatsten elkaar de hand vasthouden. Dat ze beseffen dat ze elkaar keihard nodig hebben. Dat de onderlinge verdraagzaamheid groot is. Dat de onderlinge liefde groeit. Dat men elkaar ruimte gunt. Zeker als je als protestantse gemeente een heel kleine minderheid vormt in een overwegend (cultuur) katholieke omgeving. In de praktijk blijkt dat niet zo te werken. Dat is niet alleen zo in Zuid Limburg maar ook elders in het land. Er zijn meerdere redenen voor aan te wijzen. In de eerste plaats leidt krimp er toe dat mensen die in de gemeenschap blijven steeds meer taken op hun bordje krijgen en vervolgens die taken steeds langer doen. Wie moet het anders doen? Het zijn de meest betrokken leden die blijven en die hebben vaak meer uitgesproken ideeën en gevoelens over hoe het moet en hoe het hoort. Daar komt bij dat de lenigheid in gedachten bij het klimmen der jaren niet toeneemt. De mensen die afhaken zijn veelal minder betrokken, hebben minder uitgesproken standpunten en visies. Zij vormen vaak het 'kraakbeen' in de gemeente en kunnen voor- en tegenstanders in kwesties nuanceren: 'maak je toch niet zo druk, het kan toch ook anders, wat maakt het uit, zo belangrijk is het toch niet'? Dat werkt relativerend en verbindend. Maar het 'kraakbeen' is verdwenen waardoor standpunten gemakkelijk botsen en er tussen sommigen een geschiedenis van conflicten is opgebouwd die niet gemakkelijk

doorbroken kan worden. Daarnaast moet natuurlijk genoemd worden dat de individualisering van onze samenleving niet aan de kerk is voorbijgegaan en ook niet bijdraagt aan een versterking van het gemeenschap denken.

De vorming van de PGMH in 2009 door het samen voegen van de verschillende tot dan zelfstandige gemeenten heeft tot vandaag niet geleid tot één gemeente. Dit ondanks goede bedoelingen. Daarbij is onbedoeld een 'Calimero' effect opgetreden, het Heuvelland voelt zich nogal eens achtergesteld, 'Maastricht' wordt als de bovenliggende partij ervaren. Het leidt tot expliciete en impliciete onrust gevoelens.

Dit alles en meer leidt er toe dat de blik in de gemeente vooral intern gericht is. Gericht ook op het eigen welbevinden en de eigen bubbel. Buitenstaanders merken dat en voelen zich daardoor niet altijd welkom en opgenomen in de gemeenschap.

6. Adviezen voor de toekomst

- 1) Spreek gezamenlijk uit dat je één gemeente vormt. Dat je met elkaar de verantwoordelijkheid voelt en neemt voor alle activiteiten van de Protestantse Kerk in Zuid Limburg. Geen tegenstellingen meer tussen welke plaatsen dan ook. Samen sta je sterk. Een kerkenraad, vier vierplekken en twee predikanten voor de hele gemeente en het hele gebied. Laat daarbij diversiteit de boventoon voeren. Straal die eenheid individueel ook uit. Om dat nieuwe elan ook herkenbaar uit te dragen zou je de naam PG Maas-Heuvelland kunnen wijzigen in PG Zuid Limburg. Dit alles nadrukkelijk met behoud van de lokale emotionele betrokkenheid van ieder individueel. In kerkelijk jargon: 'Eenheid in verscheidenheid'.
- 2) Werk die 'Eenheid in verscheidenheid' verder uit op alle niveaus. Wat kan centraal georganiseerd worden en wat is beter decentraal te doen. Vorming en toerusting, taakindeling en werkverdeling van de beide predikanten, positie van de beide kernraden, contacten tussen commissies, enzovoort. Zorg daarbij voor inhoudelijke uitwisseling van kennis en ervaringen. Naast efficiency maakt dit de gemeente meer wendbaar naar de toekomst. Bijvoorbeeld als de predikantsformatie verder terug zou moeten naar 1,8 of 1,6 FTE. Zoek daarnaast ook naar meer momenten zoals de startzondag waarbij alle gemeentelieden betrokken en uitgenodigd worden en elkaar kunnen ontmoeten. Bevorder de eenheid met behoud van de verscheidenheid.
- 3) Formuleer een duidelijke positionering voor de gemeente. Een voorzet/aanzet: 'Een open geloofsgemeenschap waar iedereen zich welkom weet, waar je warm ontvangen en gezien en gehoord wordt, waar gezocht wordt naar zingeving (centrum voor zingeving), waar levensvragen worden gesteld en besproken, waar diversiteit wordt nagestreefd, waar wordt omgezien naar elkaar en van waaruit verbinding wordt gezocht met de hele samenleving. Seculier en met andere (religieuze) zinzoekers.' Wees daarbij niet bang om overvleugeld te worden door wie of wat dan ook maar ga uit van de eigen kracht. Communiceer de positionering waar je maar kunt.
- 4) Continueer het beleid ten aanzien van de gebouwen. Doorgaan met de groene kerk, publicitair nog meer uit nutten, ook regionaal. Wellicht kan de omvang van de commerciële verhuur na corona nog wat groeien. Is de prijs voor het beklimmen van de toren door de toeristen nog marktconform?
- 5) Ten aanzien van de personele invulling proberen meer dan nu de taken te verdelen over meer mensen en probeer daar ook mensen van buiten de gemeente bij te betrekken. Houdt vast aan het huidige beleid zoveel als mogelijk vrijwilligers in te schakelen. Wie een taak heeft is meer betrokken dan zonder. En dat kunnen dus ook niet kerkleden zijn, bijvoorbeeld voor de openstelling van de toren middels de vrienden van St. Jan. Met betaalde krachten professionaliseer je waarschijnlijk sneller dan nu maar onder de streep is het resultaat snel lager en de betrokkenheid op het geheel niet hoger.
Belangrijke kanttekening bij gebouwen en personele invulling en beheer is dat ik zie dat hier ongelooflijk veel tijd en energie in gaat zitten. Dat gaat gemakkelijk ten koste van de inhoud en de bezinning. Terwijl dat de kern is van een geloofsgemeenschap, daartoe bestaan wij. De inhoud is leidend, gebouwen en middelen volgend.

- 6) Er is een actieve diaconie en de gemeente wil van betekenis zijn voor mensen in de maatschappij die het minder getroffen hebben. Dat kan je doen door geld in te zamelen en goede doelen in eigen land en daarbuiten te steunen. Dat is prima. Je kunt ook proberen zelf actief te worden in de eigen omgeving en die activiteiten ook te financieren. Voorbeelden zijn het vluchtelingenwerk, re-integratie werk en recent de Romein, een ontmoetingsplek voor iedereen. Probeer aan te haken bij bestaande activiteiten of ontwikkel nieuwe activiteiten bij voorkeur in samenwerking met anderen. Naast gemeenteleden kunnen ook andere geïnteresseerde vrijwilligers worden ingeschakeld (voorbeeld is STEK in Den Haag).
- 7) Maak meer dan nu gebruik van het feit dat je onderdeel bent van de Protestantse Kerk. Ga gluren bij de burens en andere gemeenten en initiatieven van de Protestantse Kerk. Houd wel in gedachten dat kerk zijn, gemeente zijn altijd contextueel en situationeel is. Het is nooit een op een te kopiëren, het is overal anders, dat geldt al voor het verschil tussen Vaals en Maastricht. Maar met gemeente-eigen, kleine aanpassingen zijn veel activiteiten te kopiëren. Een voorbeeld is Via Jacobi in Utrecht waarbij inmiddels succesvolle activiteiten zijn ontwikkeld om twintigers en dertigers binnen de kerkmuren te krijgen. www.viajacobi.nl
- 8) Maastricht is een studentenstad en heeft een bloeiend studentenleven en een goed functionerend studentenpastoraat. 'The Inn Between' richt zich vooral maar niet uitsluitend op buitenlandse studenten en de studentenvereniging 'Lux ad Mosam' op christelijke studenten. Beide organisaties staan zeer open voor samenwerking met de PGMH maar die samenwerking moet dan wel structureel zijn en ook voor de studenten wat opleveren. Een knuffelfunctie is niet genoeg, je moet ze wel serieus nemen. De studentenpopulatie wisselt elke drie jaar en dat is korter dan de verblijftijd van het gemiddelde gemeentelid van de diaspora gemeente PGMH. Maar afgestudeerden doen ook wel succesvolle pogingen in Zuid Limburg te blijven vanwege de aantrekkelijke omgeving.
- 9) Fundament van alles is de communicatie. Gebruik e-mail niet voor inhoudelijke discussies of gevoelige zaken. Ga heel beperkt om met anderen in de cc te zetten en voeg in ieder geval bij opvolgende berichten niemand meer toe. Pak de telefoon of beter maak een afspraak. Dat lijkt meer tijd te kosten maar als communicatie uit de hand loopt en tot misverstanden en conflicten leidt ben je een veelvoud aan tijd en energie kwijt. Gebruik de mail alleen voor feitelijke communicatie zoals 'ik ben vanavond wat later op de vergadering'. Denk na voordat je op de enter knop drukt. Het kan heel verstandig zijn een mailbericht te maken maar pas de volgende dag na nog een keer goed gelezen te hebben te versturen.
- 10) Een nieuwe predikant moet natuurlijk goed kunnen preken. Maar in het licht van mijn bevindingen adviseer ik meer te letten op een mix van de competenties communiceren, samenwerken, verbinden en ondernemen. Het een schakel kunnen en willen zijn tussen individuele gemeenteleden, bubbels, taakgroepen, de seculiere buitenwereld maar ook andere zingevingsinitiatieven buiten de PGMH zou een hoofdopdracht moeten zijn. Iemand die openstaat voor vernieuwing en bereid is te experimenteren. Het pastoraat is daarnaast een belangrijk aandachtspunt waarbij het gebruik van LSD sterk is aan te bevelen: Luisteren, Samenvatten en Doorvragen.

De oproep uit Colossenzen 3 kan dan ook naar mijn overtuiging de basis voor een mooie toekomst zijn voor de PGMH: aanvaard elkaar en vergeef elkaar. Waarbij elkaar aanvaarden gemakkelijker wordt als je elkaar begrijpt, erkent en herkent en de daarmee gepaard gaande verschillende

gevoelens accepteert als feiten en serieus neemt. Dat je elkaars motieven begrijpt op verstandelijk maar vooral ook op emotioneel niveau. Dat je de pijn en de moeite voelt en deelt van zowel voorstanders als tegenstanders rondom een bepaald onderwerp. Dat je elkaar wat gunt en probeert te naderen.

Vanuit die houding is het mogelijk gezamenlijk naar buiten te treden en als geloofsgemeenschap PGMH weer meer van betekenis te worden voor de samenleving. Er zijn meer dan voldoende gemeenteleden met mooie eigenschappen, kwaliteiten en intenties. De leefomgeving is aantrekkelijk, de gemeente beschikt over mooie gebouwen en er is een financiële buffer. Ook is de gunfactor vanuit het land voor de Protestantse Gemeente in Zuid Limburg groot mede blijkend uit het meeleven rondom de watersnood in de zomer van 2021. Nieuw elan wat aantrekkelijk is en buitenstaanders uitnodigt om ook deel te nemen aan deze gemeenschap ligt binnen handbereik.

7. Vervolgstappen

- ✓ Na grondige bespreking van dit rapport in de kerkenraad een gemeente ontmoeting plannen om iedereen mee te nemen in deze gedachten, de gemeente hier goed over te 'horen' en er bij te betrekken. Hierin ook de opbrengst van de dialoogsessies meenemen.
- ✓ Meerjarenbegroting opstellen om toe te voegen aan de aanvraag solvabiliteitsverklaring
- ✓ Aanscherping gemeente profiel
- ✓ Aanscherping profiel nieuwe predikant
- ✓ Aanpassing beleidsplan
- ✓ Instellen beroepingscommissie, beroepingsproces doorlopen, nieuwe predikant benoemen
- ✓ Vereenvoudigen van de organisatiestructuur met nadrukkelijke aandacht voor een betere verdeling van individuele taken. Met name de voorzittersrol van kerkenraad en colleges. Maar ook functies als gebouwenbeheer en financiën.